

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 390/2021

Datum rozhodnutí: 23. března 2021

Závěr: *Právo oprávněné osoby na podání žaloby o určení vlastnického práva státu z toho důvodu, že věc z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, převedena nebo přešla z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo v rozporu s ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, se nepromlčuje. Není však vyloučeno, aby příslušný majetek nabyl jeho nabyvatel vydržením.*

Obsah: Spor byl veden o určení vlastnického práva státu k určitým nemovitostem, a to proto, že tyto nemovitosti měly přijít z vlastnictví státu do vlastnictví žalovaných v rozporu se zákonem č. 92/1991 Sb., resp. 229/1991 Sb. Oba nižší soudy žalobu zamítly. Zčásti proto, že dovodily, že jeden ze žalovaných vlastnické právo k nemovitostem vydržel, druhý žalovaný pak vznesl důvodně námitku promlčení práva podat aktuální žalobu. Promlčecí doba začala běžet účinností zákona č. 428/2012 Sb. (k 1. 1. 2013), žaloba ve vztahu k nim byla podána až v únoru 2016. Ohledně zbývajících nemovitostí nebylo prokázáno původní vlastnické právo žalující církve, část nemovitostí pak přešla do vlastnictví obce dle zákona č. 172/1991 Sb. V dovolání se žalobce domáhal zodpovězení dosud Nejvyšším soudem neřešené otázky, a to ohledně promlčení práva oprávněné osoby ve smyslu § 3 zákona č. 428/2012 Sb. uplatnit žalobu o určení vlastnického práva státu v režimu § 18 odst. 1 tohoto zákona. Nejvyšší soud dovolání vyhověl. Podle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. může oprávněná osoba podat soudu žalobu o určení vlastnického práva státu z důvodu, že věc z původního

majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona převedena nebo přešla z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo v rozporu s ustanovením § 29 zákona o půdě; lhůta pro uplatnění výzvy k vydání věci počne běžet dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo určeno vlastnické právo státu. Podle § 100 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Podle § 614 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se nepromlčuje vlastnické právo ani právo domáhat se rozdělení společné věci, právo na zřízení nezbytné cesty a právo na vykoupení reálného břemene. Žaloba dle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. není určovací žalobou ve smyslu § 80 o. s. ř., nýbrž zvláštním návrhem určovací povahy opírajícím se o výslovné zákonné zmocnění, a její úspěšné podání tedy nelze podmiňovat prokázáním naléhavého právního zájmu. Směřuje-li žaloba podaná v režimu § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. k odstranění překážky uplatnění nároku na vydání věci z majetku státu, může tuto funkci plnit toliko za předpokladu, že bude výsledné rozhodnutí závazné též pro stát, jehož vlastnické právo je určováno. Ať již právní úprava účinná do 31. 12. 2013 (§ 100 odst. 2 obč. zák.), tak i právní úprava účinná od 1. 1. 2014 (§ 614 o. z.) pak stanoví, že vlastnické právo nepodléhá promlčení. Vlastnické právo je zde vnímáno jako jedno ze základních lidských práv a svobod, kterému poskytuje ochranu čl. 11 Listiny základních práv a svobod, jakož i Úmluva o lidských právech a základních svobodách (Dodatkový protokol č. 1). Nepromlčitelnost vlastnického práva znamená, že vlastník věci se může domáhat ochrany svého vlastnického práva u soudu např. žalobou na vydání věci (reivindikační žalobou) nebo žalobou na odstranění jiných rušivých zásahů do jeho vlastnického práva, než je neoprávněné zadržování věci (negatorní žalobou) kdykoliv bez ohledu na promlčecí lhůtu. Podmínkou je, aby vlastnické právo vlastníka k věci trvalo. Z všeobecné

přijímaného závěru o neprohlášení vlastnického práva pak nepochybně vyplývá, že v situaci, kdy zde není žádné jiné právní úpravy reglementující lhůtu k uplatnění žaloby o určení vlastnického práva státu v režimu ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. – uvedený zákon lhůtu k podání žaloby dle § 18 odst. 1 nestanoví, upravuje toliko následnou lhůtu pro uplatnění výzvy k vydání věci, jež počíná běžet dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo určeno vlastnické právo státu –, nelze zahájení řízení dle § 18 odst. 1 zákona č. 418/2012 Sb. nikterak časově limitovat, a to ani na základě obecné úpravy promlčení. Plynutí času by však z hlediska úspěšnosti žaloby uplatněné v režimu ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. mohlo mít význam v případě vydržení vlastnického práva oprávněným držitelem sporné věci.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 826/2013.

Relevantní ustanovení: § 18 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, § 100 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., § 614 občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 801/2020

Datum rozhodnutí: 11. února 2021

Závěr: *Podobu člověka zahrnuje vše, jak se člověk vzhledově vyjevuje okolí navenek. Jde o jakoukoli součást vzhledu jeho tělesné stránky, zejména příznačných osobních rysů. Nutnou podmínkou pro uplatnění práva na ochranu podoby je, že osoba je na základě zobrazení identifikovatelná. Ztotožnění osoby nemusí přitom spočívat jen ve vlastním zobrazení; i když nelze zobrazenou osobu bezpečně určit z podobizny nebo zvukově obrazového snímku, půjde přesto o zobrazení podoby konkrétní osoby, jestliže její identita vyplývá z uvedení jména nebo eventuálně z jiných souvislostí, za nichž k použití snímku došlo. Bezvýhradnou podmínkou použití podobizen a obrazových snímků je vždy užití přiměřené a nekolidující s osobnostními zájmy oprávněného. Neoprávněné šíření podoby automaticky neznamená, že tím také došlo k zásahu do jiných důležitých osobnostních práv dotčené osoby, jako je například čest a důstojnost.*

Obsah: Spor byl veden o náhradu nemajetkové újmy. Žalobce byl v rámci reportáže natočen, kterak si ponechal stokorunu, kterou mu vrátila obsluha restaurace nad rámeč

skutečné útraty; tuto částku dotyčný vrátil poté, kdy byl konfrontován reportérem. Cílem pořadu bylo ukázat, že nikoliv všichni jsou poctiví. Soud prvního stupně žalobu zamítl s tím, že žalobce dal konkludentní souhlas se svým natáčením a zveřejněním; skryté natáčení pak bylo provedeno tak, že obličej dotyčného nebyl rozeznatelný. Odvolací soud rozsudek změnil; žalované nařídil omluvit se a zaplatit peněžitou satisfakci. Žalobce nedal souhlas (ani konkludentní) se zachycením své podoby a s jejím šířením, neboť o záznamu natáčeném od vedlejšího stolu nevěděl. O později nahrávaném rozhovoru žalobce sice věděl, ale nebyl mu znám kontext, v jakém bude záznam následně publikován, totiž že ho přiřadí ke skupině nepoctivých zločinců, kteří si nechali peníze, které od obsluhy dostali navíc. Vedle toho, že žalovaná šířila záznam bez souhlasu žalobce, zasáhla do jeho cti tím, že jej zahrнула mezi nepoctivé zločínky, což bylo doprovázeno urážlivými komentáři reportéra, aniž bylo zohledněno, že žalobce se mohl při přijetí peněz pouze přehlédnout. Z nahrávky byla totožnost žalobce patrná. Žalovaná podala dovolání. Reportáž byla nadsázkou, kterou nelze brát zcela vážně. Kromě toho žalobce se šířením své podoby v reportáži konkludentně souhlasil. Žalovaná v reportáži učinila hodnotový soud, jehož pravdivost nelze dokazovat, ale je nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informace, zda forma jeho veřejné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem kritiky, tudíž zda cílem není hanobení a zneuctění dané osoby. Podle § 85 odst. 1 občanského zákoníku rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením. Podle odst. 2 téhož ustanovení svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat. Občanský zákoník nijak nedefinuje podobu člověka, která je citovanými ustanoveními chráněna před neoprávněným zachycením a rozšiřováním. Lze proto vyjít například z definice podávané v právní literatuře, že tento pojem zahrnuje vše, jak se člověk vzhledově vyjevuje okolí navenek. Přitom se nejedná pouze o podobu obličeje člověka, nýbrž o jakoukoli součást vzhledu jeho tělesné stránky, zejména příznačných osobních rysů. Ztotožnění osoby nemusí přitom spočívat jen ve vlastním zobrazení; i když nelze zobrazenou osobu bezpečně určit z podobizny nebo zvukově obrazového

snímku, půjde přesto o zobrazení podoby konkrétní osoby, jestliže její identita vyplývá z uvedení jména nebo eventuálně z jiných souvislostí, za nichž k použití snímku došlo. Bylo prokázáno, že v první části reportáže zachycující počinání žalobce po převzetí nepravé částky od číšníka byl sice žalobcův obličej rozostřen, ovšem v průběhu celého pořadu, jehož byla reportáž součástí, byl v tzv. upoutávacích předělech dvakrát použit záběr bez rozostření. Kromě toho i v záznamu rozhovoru s reportérem již byl zcela viditelný žalobcův obličej, což v návaznosti na předchozí záznam potvrdilo identitu snímané osoby. Z toho je zřejmé, že tímto způsobem byla totožnost žalobce zjistitelná a že žalovaná disponovala obrazovým záznamem zachycujícím jeho podobu. Obecně platí, že podobu člověka je možné zachytit pouze s jeho souhlasem. Z citovaných ustanovení je zřejmé, že občanský zákoník nově výslovně stanoví právo člověka na ochranu před neoprávněným zachycením a použitím jeho podoby, ačkoliv podoba člověka byla za součást osobnosti považována judikaturou a právní teorií již za předešlé právní úpravy. Obsahem práva na podobu je užívací a dispoziční právo subjektu ve vztahu k zachycení jeho podoby. V pozitivním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění zachytit svou podobu, resp. udělovat jiným svolení k jejímu zachycení. V negativním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění bránit se proti neoprávněnému zachycení podoby ze strany jiného subjektu. Své právo oprávněný realizuje především dispozičním právním jednáním, jímž uděluje svolení k zachycení podoby. Nynější úprava zakládá v § 85 odst. 2 o. z. nevyvratitelnou domněnku souhlasu k rozmnožování a rozšiřování podoby člověka obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat, pokud svolil k zachycení podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířena. Pokud tak osoba učiní, vylučuje její svolení neoprávněnost zásahu spočívajícího v rozmnožování a šíření podoby. Při zkoumání toho, zda a jaký způsob šíření podoby mohla vzhledem k okolnostem zachycená osoba předpokládat, je třeba vycházet především z kritéria osoby průměrného rozumu. Při každém použití podobizen a obrazových snímků, ať k nim dochází na základě zákonných licencí, svolení či jiného oprávnění, musí být zachovány dvě základní podmínky: použít je lze vždy jen přiměřeným způsobem a nesmí se tak stát v rozporu s osobnostními zájmy oprávněného, jež je třeba bezpodmínečně respektovat, a které jsou tedy za všech

okolností nedotknutelné. Ze skutkových zjištění vyplývá, že žalobce dal souhlas se zachycením své podoby při pořizování rozhovoru s reportérem. K zachycení podoby a šíření záběrů pořizovaných předtím od jiného stolu skrytou kamerou žalobce souhlas dát z logiky věci ani nemohl, protože o jejich existenci nejprve nevěděl. Nebylo-li doloženo, že žalobce byl redaktorem informován, k jakému přesně účelu a v jakých souvislostech budou předchozí záběry použity, je správný závěr odvolacího soudu, že žalobce svolil se zachycením své podoby pouze u druhého pořizovaného záznamu. Nevyvratitelná domněnka svolení se šířením záznamu se v případech televizních reportáží uplatní tam, kde došlo k použití záznamu obvyklým způsobem, přičemž zachycená osoba může zpravidla vzhledem k okolnostem předvídat následné šíření své podoby, neboť je obecným a pochopitelným pravidlem, že reportáž bývá natáčena právě za účelem odvysílání v televizi či jiném médiu. Neoprávněné šíření podoby automaticky neznamená, že tím také došlo k zásahu do jiných dílčích osobnostních práv dotčené osoby, jako je například čest a důstojnost. Otázku případného dotčení takových jednotlivých dílčích práv je třeba u každého z nich posuzovat samostatně. Dovolání bylo jako nedůvodné zamítnuto.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2304/99, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1872/2004.

Relevantní ustanovení: § 85 a násl. občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 1486/2020

Datum rozhodnutí: 27. ledna 2021

Závěr: *K rozdílnému (nerovnému) zacházení se zaměstnanci odměňovanými platem může dojít i v případě, kdy zaměstnavatel zaměstnance nezařadí – na rozdíl od jiných zaměstnanců vykonávajících práci odpovídající stejné platové třídě – do platové třídy v souladu s příslušnými právními předpisy, nebo naopak v případě, kdy je zaměstnanec zařazen do platové třídy v souladu s právními předpisy, avšak jiní zaměstnanci vykonávající práci odpovídající stejné platové třídě jsou zařazeni do vyšší platové třídy.*

Obsah: Žalobkyně se domáhala toho, aby bylo žalovanému zakázáno pokračovat v diskriminačním jednání spočívajícím v tom, že jí při nástupu do zaměstnání byl ústně slíben

plat po uplynutí zkušební doby v určité výši, avšak k jeho vyplácení již nedošlo, že její pracovní poměr sjednaný na dobu určitou byl opakovaně prodlužován namísto toho, aby byl sjednán pracovní poměr na dobu neurčitou, že v důsledku její kritiky vůči vedení žalovaného zaměstnavatele jí nebyl umožněn kariérní růst. Tvrdila dále, že byla podstatně hůře odměňována (nižší plat, příp. příplatky či odměny) než srovnatelní zaměstnanci co do hierarchie jejich postavení u žalovaného, resp. co do náplně práce, a to i přestože rozsah a odbornou náročnost agendy svěřené žalobkyni lze považovat nejméně v rámci detašovaného pracoviště za časově i věcně nadstandardní. Jako spravedlivé zadostiučinění žádala částku 4.750.000,- Kč. Soud prvního stupně žalobu zamítl a uložil žalobkyni hradit náklady řízení v řádech statisíců korun. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně byla u žalovaného zaměstnána na základě pracovní smlouvy jako investiční referent, že byla stejně jako ostatní investiční referenti zařazena do 11. platové třídy, že do určitého data vyplácel žalovaný žalobkyni osobní příplatek ve výši 3.000,- Kč měsíčně, že všichni referenti měli srovnatelnou výpočetní techniku, že žalobkyně byla e-mailem svým nadřízeným vyrozuměna o tom, že podkladová stanoviska k územně plánovací dokumentaci bude třeba odevzdávat minimálně sedm dní před zákonným termínem, že žalobkyně dané termíny v konkrétních případech nedodržovala a že pro nedodržování termínů k vyřízení písemností sloužících jako podklady k územně plánovací dokumentaci a pro postup v rozporu s podpisovým řádem žalovaný přistoupil k udělení výtky žalobkyni a odebrání osobního příplatku. Žalobkyně byla od počátku řízení soudem opakovaně vyzývána, aby doplnila své tvrzení, jak konkrétně s ní bylo zacházeno jinak než s ostatními srovnatelnými zaměstnanci, že nebylo prokázáno, že by byla terčem nedůvodných výtek, že by jí bylo vyhrožováno nebo byla jinak pronásledována, že vzhledem k tomu, že bylo prokázáno, že žalobkyně skutečně své povinnosti plynoucí jí z pracovního poměru porušovala, přistoupil žalovaný oprávněně k udělení výtky a že žalobkyně netvrdila ani neprokázala, že by se jiní s ní srovnatelní zaměstnanci dopouštěli obdobných pochybení a bylo s nimi nakládáno jinak. Dále dospěl k závěru, že v řízení bylo jednoznačně prokázáno, že žalobkyně byla jako zaměstnanec státní příspěvkové organizace odměňována v souladu se zákoníkem práce a s nařízením vlády č. 564/2006 Sb. podle odbornosti a odpracovaných let, že

osobní ohodnocení jí bylo odebráno na základě prokázaných nedostatků v práci, a že vzhledem k tomu, že žalobkyně netvrdila, že by jiní zaměstnanci žalovaného rovněž porušovali svoje povinnosti a přesto jim byl osobní příplatek ponechán, není ani tento tvrzený diskriminační důvod opodstatněný. Odvolací soud rozsudek po věcné stránce potvrdil (po upřesnění žalobního petitu), snížil však částku náhrady nákladů řízení. K dovolání žalobkyně však Nejvyšší soud předchozí rozsudky zrušil. Podle něj nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, že pouze z rozdílné výše platu a ze skutečností, že některým zaměstnancům uvedeným žalobkyní byly přiznány vyšší odměny než žalobkyni a že žalobkyně byla zařazena do jiné platové třídy a stupně (ve vztahu k některým zaměstnancům), nelze učinit závěr o tom, že žalovaný zacházel s žalobkyní nerovně, opomněl-li se odvolací soud zabývat tím, jakou práci tito zaměstnanci (včetně žalobkyně) vykonávali, do jaké platové třídy a platového stupně byli zařazeni, zda bylo toto zařazení provedeno v souladu s právními předpisy a zda jsou rozdíly v odměňování odůvodněné. Soud prvního stupně žalobu zamítl znovu. Podle jeho zjištění ostatní zaměstnanci, kteří měli být ve výhodnějším postavení ve srovnání se žalobkyní z hlediska odměňování, vykonávali jiný (náročnější) druh práce; k diskriminaci tak nemohlo docházet. Proto žalobkyni nepřisluší ani náhrada nemajetkové újmy. Odvolací soud rozsudek opět potvrdil. U žalobkyně nedošlo k naplnění žádného z diskriminačních znaků, přičemž zaměstnankyně zařazené do vyšší platové třídy než žalobkyně není možné považovat za „srovnatelné“ se žalobkyní, neboť k zařazení těchto zaměstnankyň do vyšší platové třídy, než do jaké byla zařazena žalobkyně, existoval vždy „věcný důvod“, a že projevem nerovného zacházení nebylo ani odebrání „osobního ohodnocení“ žalobkyni, neboť k němu došlo v důsledku prokázaných nedostatků v její práci. V opětovně podaném dovolání žalobkyně namítala diskriminaci z důvodu svého „světonázoru“, přičemž diskriminační zacházení mělo být prokázáno provedenými důkazy. Nejvyšší soud dovolání vyhověl v té části, ve které byl napaden výrok zamítající nárok na náhradu nemajetkové újmy. V části týkající se požadavku na zdržení se diskriminačního jednání bylo dovolání jako nepřípustné odmítnuto, neboť dle ustálené judikatury je nezbytnou podmínkou pro to, aby se zaměstnanec mohl úspěšně domáhat, aby bylo upuštěno od porušování práv a povinností vyplývajících

z rovného zacházení nebo od diskriminace, je, aby toto porušování (diskriminace) trvalo, popř. aby existovalo bezprostřední nebezpečí (hrozba) jeho uskutečnění či opakování v budoucnu; z toho plyne, že právní prostředek tohoto druhu nemá místo tam, kde porušování práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení nebo diskriminace již bylo ukončeno (dokonáno) a netrvá, popř. kde neexistuje žádné bezprostřední nebezpečí (hrozba) jeho uskutečnění či opakování v budoucnu. Oproti tomu v části, v níž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž byla zamítnuta žaloba, aby žalovaný zaplatil žalobkyni 4.750.000,- Kč, závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, za jakých předpokladů dochází k nerovnému zacházení (diskriminaci) v souvislosti se zařazením zaměstnance do platové třídy. Zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání. V pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace. Za diskriminaci se nepovažuje rozdílné zacházení, pokud z povahy pracovních činností vyplývá, že toto rozdílné zacházení je podstatným požadavkem nezbytným pro výkon práce; účel sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený; za diskriminaci se rovněž nepovažují opatření, jejichž účelem je odůvodněno předcházení nebo vyrovnání nevýhod, které vyplývají z příslušnosti fyzické osoby ke skupině vymezené některým z důvodů uvedených v antidiskriminačním zákonu. Zákoník práce upravuje zásadu rovného zacházení jako povinnost zaměstnavatele určitým způsobem zacházet s vlastními zaměstnanci, a to v průběhu celého trvání jejich pracovněprávního vztahu. Zásada rovného zacházení upravená v zákoníku práce je pojmem širším než samotný pojem diskriminace zaměstnance. Zatímco zásada rovného zacházení ukládá zaměstnavateli povinnost nečinit mezi zaměstnanci nedůvodné rozdíly, k diskriminaci zaměstnance dochází pouze tehdy, je-li s ním rozdílně zacházeno z diskriminačních důvodů. Pro diskriminační jednání je navíc charakteristické, že míra zásahu do chráněných zájmů (důstojnosti) zaměstnance je zpravidla výrazně vyšší než u samotného porušení zásady rovného zacházení se zaměstnanci. Je-li se zaměstnancem zacházeno odlišně oproti

jiným zaměstnancům (nacházejícím se ve stejném či srovnatelném postavení), aniž by byl naplněn některý z diskriminačních důvodů uvedených demonstrativně v ustanovení § 16 odst. 2 zák. práce nebo vymezených v ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona, je třeba zabývat se též tím, zda takové odlišné zacházení je opodstatněné, či zda nebyla ze strany zaměstnavatele porušena zásada rovného zacházení. Jednou z oblastí, v nichž jsou zaměstnavatelé povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, je odměňování za práci (poskytování mzdy, platu nebo odměny z dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti). Z právní úpravy obsažené v ustanovení § 110 zákoníku práce vyplývá, že práci vykonávanou u zaměstnavatele různými zaměstnanci je možné považovat za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty, za kterou jim přísluší stejný plat, jestliže jde o práci shodnou nebo srovnatelnou z hlediska všech srovnávacích kritérií uvedených v ustanovení § 110 odst. 2 až 5 zákoníku práce; není-li shoda (srovnatelnost) v některém z těchto komparačních kritérií, nejedná se o stejnou práci nebo práci stejné hodnoty ve smyslu ustanovení § 110 odst. 1 zákoníku práce. U zaměstnanců odměňovaných platem je rovnost při odměňování do jisté míry garantována vymezením jednotných kritérií pro určení platového tarifu pro všechny zaměstnance přímo v zákoníku práce a v prováděcích nařízeních vlády. Zásadní význam má z tohoto pohledu systém hodnocení prací, který zařazením jednotlivých prací do platových tříd stanoví jejich závaznou hierarchii. Dalším kritériem je pak míra odborných a pracovních zkušeností (praxe). Zařadí-li zaměstnavatel své zaměstnance do platové třídy a platového stupně v souladu s těmito kritérii, k nerovnosti v této složce odměňování platem nedochází. Protože platový tarif může ve skutečnosti vyjádřit pouze relativní hodnotu práce, zahrnuje plat další složky, které mají sloužit k přesnějšímu ocenění práce jednotlivých zaměstnanců. Při poskytování těch složek platu, jejichž vyšší svým rozhodnutím zaměstnavatel přímo ovlivňuje, je proto zaměstnavatel povinen vedle dodržení podmínek pro poskytování příslušné složky platu uplatnit i kritéria stanovená pro posouzení rovnosti při odměňování. S ohledem na skutková zjištění nesouhlasil Nejvyšší soud s tím, že by ostatní zaměstnance zařazené do vyšší platové třídy nebylo možno považovat za srovnatelné se žalobkyní, neboť k tomu měl vždy existovat „věcný důvod“ spočívající v jejich větších zkušenostech.

Zaměstnavatel zařadí (je povinen zařadit) zaměstnance do platové třídy podle druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě a v jeho mezích na něm požadovaných nejnáročnějších prací a vedoucího zaměstnance do platové třídy podle nejnáročnějších prací, jejichž výkon řídí nebo které sám vykonává. Zkušenosti nabyté zaměstnancem se do celkové výše platu zaměstnance projeví prostřednictvím platového stupně určeného podle doby jeho započitatelné praxe a okolnost, že se jedná o vedoucího zaměstnance, se promítne v příplatku za vedení. Tyto skutečnosti však nemohou mít vliv na určení platové třídy zaměstnance. Nebylo-li soudy náležitě zjištěno, do jaké platové třídy měla být zařazena žalobkyně a jí označení zaměstnanci žalovaného (vůči nimž s ní mělo být zacházeno nerovně) podle kritérií stanovených v zákoníku práce a v prováděcích nařízeních vlády, je závěr soudů, že žalovaný ve vztahu k žalobkyni neporušil zásadu rovného zacházení při odměňování zaměstnanců, předčasný, a tudíž nesprávný. Správný proto nemůže být ani závěr odvolacího soudu, že není rozhodné, zda žalovaný při odměňování svých zaměstnanců postupoval plně v souladu s právními předpisy a zda všechny své zaměstnance správně zařadil do platových tříd dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb., neboť byla-li by shledána opodstatněnou námitka žalobkyně, že nebyla – na rozdíl od jiných zaměstnanců žalovaného vykonávajících práci odpovídající 12. platové třídě – žalovaným zařazena do této třídy, přestože jí na ni ze zákona vzniklo právo, pak by žalovaný takovým postupem vůči žalobkyni porušil zásadu rovného zacházení se zaměstnanci. V takovém případě by žalobkyni (přínejmenším) vzniklo za podmínek uvedených v ustanovení § 265 odst. 2 zák. práce právo na náhradu škody spočívající v rozdílu mezi platem, který jí měl být žalovaným (při zařazení žalobkyně do správné platové třídy) podle zákoníku práce a prováděcích právních předpisů vyplácen, a platem, který jí byl vyplácen ve skutečnosti. Přiznání této náhrady škody žalobkyni by přitom nebránila okolnost, že žalobkyně se v tomto řízení domáhá zaplacení 4.750.000,- Kč z důvodu „spravedlivého zadostiučinění“ za porušování zásady rovného zacházení, které spatřuje též v jejím nesprávném zařazení do platové třídy žalovaným oproti zařazení jiných zaměstnanců. Jestliže na základě zjištěného skutkového stavu věci lze žalobci přiznat plnění, kterého se petititem své žaloby domáhal, nesmí soud podle ustálené judikatury soudů žalobu zamítnout, i kdyby se

žalobce plnění domáhal z jiného právního důvodu, než ze kterého mu skutečně náleží.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016 sp. zn. 21 Cdo 436/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013 sp. zn. 21 Cdo 832/2012.

Relevantní ustanovení: § 16 a § 110 zákoníku práce, § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminačního zákona.

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 2530/20

Datum rozhodnutí: 27. dubna 2021

Závěr: *Nepřijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání v důsledku nerespektování očkovací povinnosti je třeba považovat za opatření, jehož důsledky vedou, byť nepřímo, k vynucení očkovací povinnosti. Proto je třeba v takových případech provést tzv. test výhrady svědomí. K uplatnění tzv. sekulární výhrady svědomí vůči povinnosti očkování nestačí samotný poukaz na subjektivní přesvědčení zákonného zástupce dítěte, které z tohoto důvodu nemá být přijato do mateřské školy, nýbrž prokázání, že taková výhrada je založena na objektivně prokazatelných důvodech. Posouzení těchto důvodů je úkolem orgánů veřejné moci, které vycházejí z požadavků a) prokázání ústavní relevance tvrzení obsažených ve výhradě svědomí v porovnání s tím, jaký následek nepodrobení se očkovací povinnosti bude mít; b) naléhavosti důvodů, jež na podporu své výhrady nositel základní svobody nebo jeho zákonný zástupce v konkrétním případě uvádí; c) tervalosti, konzistentnosti a přesvědčivosti tvrzení a d) zvážení společenských dopadů, jež může v konkrétním případě uznaná tzv. sekulární výhrada svědomí mít vzhledem k dosažené míře tzv. proočkovanosti obyvatelstva (sociální solidarita) proti přenosným nemocem a aktuální epidemiologické situaci. Tyto jednotlivé požadavky musí být naplněny kumulativně.*

Obsah: Spor byl veden o splnění povinnosti podstoupit očkování vyžadované před nástupem do mateřské školy. V důsledku nesplnění této povinnosti nebyla stěžovatelka (zastoupená před Ústavním soudem matkou a advokátem) přijata do zařízení předškolního vzdělávání. Proti rozhodnutí o nepřijetí se bránila správní žalobou a následně kasační stížností, avšak neúspěšně. Namítala, že její dva starší sourozenci podstoupili povinná očkování a u obou se projevil zdravotní

komplikace vedoucí k trvalým zdravotním následkům. Ačkoli lékaři matce stěžovatelky opakovaně ústně potvrdili, že zdravotní problémy sourozenců souvisí s provedeným očkováním, odmítli jí vydat písemné potvrzení. Matka stěžovatelky je přitom „hluboce přesvědčena“, že zdravotní problémy jejích dětí s očkováním souvisí, a proto nesouhlasila s očkováním stěžovatelky. Tyto argumenty nebyly uznány za dostatečně důvodné. Rozsudky správních soudů zrušil Ústavní soud, avšak v novém rozhodnutí setrvaly správní soudy na svých závěrech. Test oprávněnosti tzv. sekulární výhrady svědomí je namísto použít pouze tehdy, je-li očkovací povinnost sankcionována či jinak vynucována, v důsledku čehož hrozí zásah do tělesné integrity. Nepřijetí dítěte do mateřské školy však není sankcí, přičemž obavy z očkování dítěte způsobené kontraindikací starších dětí nelze podřadit pod tzv. výhradu svědomí. V ústavní stížnosti namítala stěžovatelka, že rozhodnutí její matky nepodrobit ji očkování bylo založeno na jejím vnitřním přesvědčení. Očkovací povinnost je sama o sobě protiústavní mj. proto, že se provádí na základě podzákoného právního předpisu a je tak v rozporu s výhradou zákona dle č. 26 Úmluvy o biomedicíně a s čl. 4 odst. 2 Listiny. V rozporu s judikaturou Ústavního soudu nebyl proveden test výhrady svědomí u povinného očkování. Ústavní soud shledal ústavní stížnost relevantní, avšak nikoliv důvodnou. Jádrem argumentace je nesouhlas stěžovatelky se zákonnou povinností očkování a konkrétními důsledky jejího nerespektování spočívajícími v nepřijetí k předškolnímu vzdělávání. S odkazem na nálezný sp. zn. Pl. ÚS 19/14 konstatoval Ústavní soud, že právní úprava očkovací povinnosti je ústavně konformní. V mezidobí byl též napraven nedostatek dosavadní právní úpravy spočívající v absenci pravidel pro případ újmy způsobené očkováním. V nálezný sp. zn. Pl. ÚS 16/14 Ústavní soud konstatoval ústavní konformitu úpravy podmiňující nástup dítěte do předškolního vzdělávání podstoupením očkování. Relevantní však shledal Ústavní soud námitku, že případné podrobení se povinnosti očkování a strpění nepřijetí k předškolnímu vzdělávání je v její věci v rozporu s jejím svědomím. Proto posuzoval nezbytnost aplikace testu oprávněnosti výhrady svědomí, kteroužto potřebu správní soudy vyloučily proto, že nepřijetí dítěte do předškolního zařízení není sankcí, a proto se výhrada svědomí neuplatní. Nepřijetí neočkovaného dítěte k předškolnímu vzdělávání sice nelze považovat za

sankci, nýbrž za akt sociální solidarity nabývající svůj význam teprve s větším množstvím očkovaných, případné dopady podřízení se povinnosti strpět nepřijetí k předškolnímu vzdělávání nelze přehlédnout. Faktické vyloučení neočkovaného dítěte z předškolního vzdělávání je bezpochyby způsobitelné ovlivnit rozhodnutí rodičů nechat jejich děti očkovat. Předškolní vzdělání představuje pro osobní život i pro celou společnost neodiskutovatelný benefit. Ústavní soud považuje nepřijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání v důsledku nerespektování očkovací povinnosti za opatření, jehož důsledky vedou, byť nepřímo, k vynucení očkovací povinnosti. Proto měly orgány veřejné moci povinnost náležitě zvážit tvrzení stěžovatelky (její matky), že povinnost strpět nepřijetí k předškolnímu vzdělávání je v rozporu s jejím přesvědčením, a přiměřeně provést test oprávněnosti tzv. výhrady svědomí. Ústavní soud proto posuzoval, zda výhrada stěžovatelky proti povinnosti strpět její nepřijetí k předškolnímu vzdělávání byla uplatněna oprávněně. Výhrada svědomí může zahrnovat situace spojené s vysoce nežádoucí odezvou předchozí vakcinace u jiného dítěte. K uplatnění tzv. sekulární výhrady svědomí vůči povinnosti očkování nestačí samotný poukaz na subjektivní přesvědčení zákonného zástupce dítěte, které z tohoto důvodu nemá být přijato do mateřské školy, nýbrž prokázání, že taková výhrada je založena na objektivně prokazatelných důvodech. Posouzení těchto důvodů je úkolem orgánů veřejné moci, které vycházejí z požadavků a) prokázání ústavní relevance tvrzení obsažených ve výhradě svědomí v porovnání s tím, jaký následek nepodrobení se očkovací povinnosti bude mít; b) naléhavosti důvodů, jež na podporu své výhrady nositel základní svobody nebo jeho zákonný zástupce v konkrétním případě uvádí; c) trvalosti, konzistentnosti a přesvědčivosti tvrzení a d) zvážení společenských dopadů, jež může v konkrétním případě uznána tzv. sekulární výhrada svědomí mít vzhledem k dosažené míře tzv. proočkovanosti obyvatelstva (sociální solidarita) proti přenosným nemocem a aktuální epidemiologické situaci. Tyto jednotlivé požadavky musí být naplněny kumulativně. Obava z nevratného poškození zdraví u osoby blízké obecně naléhavá je. Avšak stěžovatelka, resp. její matka neposkytla orgánům veřejné moci v žádné fázi řízení ani před ním žádná odborná vyjádření o spojitosti očkování se zdravotními problémy sourozenců stěžovatelky. Podle jejich tvrzení takové vyjádření ani nikdy k dispozici

neměli. Má-li být sekulární výhrada svědomí založená na předchozí zkušenosti blízkých osob s kontraindikací očkování přesvědčivá, nepostačí, je-li tvrzení autora výhrady založeno toliko na jeho subjektivním přesvědčení, objektivně ničím nepodloženém. Protože stěžovatelka svou výhradu takto nepodložila, stížnost byla jako nedůvodná zamítnuta. Obecně však má platit, že jde-li o povinnost dítěte strpět nepřijetí k předškolnímu vzdělávání z důvodu nepodstoupení povinného očkování podle § 50 zákona č. 258/2000 Sb., není orgán veřejné moci zbaven povinnosti přiměřeně přezkoumat tzv. výhradu svědomí z hlediska shora uvedených čtyř požadavků,

neboť důsledky použití uvedeného ustanovení mohou vést, byť nepřímo, k vynucení očkovací povinnosti, a proto nemůže a priori uplatněnou výhradu svědomí z přezkumu vyloučit.

Související judikatura: nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14, nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/14.

Relevantní ustanovení: § 46 a § 50 zákona č. 258/2000 Sb., čl. 15 a čl. 33 Listiny základních práv a svobod čl. 5 Úmluvy o biomedicíně, čl. 2, 8, 9 a 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Připravil: Jan Tryzna

Zveme na online školení ASPI I v roce 2021 stále ZDARMA

- Ukážeme rychlé vyhledávání informací v ASPI
- Naučíme pracovat s judikaturou a literaturou
- Představíme nové praktické nástroje

NOVÉ WEBINÁŘE
na vybraná témata

Termíny, přihlášky a informace naleznete na skoleni.aspi.cz.